

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 21 april 1936 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, angående ändrade bestämmelser om fordringarna på färgsinne och synskärpa.

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 226, har herr *Robert Berg* anhållit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådana ändringar av de författningar, som reglera i motionen berörda frågor, att undersökning av färgsinne och jämväl även synskärpa skall ske redan före första anställningen, även i tillfällig eller extra tjänst, inom de verk och yrkesområden — exempelvis järnvägar, sjöfarten m. fl. — där speciella fordringar i detta avseende gälla, att ifrågasvarande undersökningar verkställas av därtill kvalificerade läkare, av medicinalstyrelsen godkända och förordnade, samt att övergångsbestämmelser utfärdas för inom respektive yrken redan anställda personer, vilka icke fylla fordringarna enligt gällande föreskrifter. Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Fordringar på ett tillfredsställande synsinne såväl i avseende å färgsinne som synskärpa äro uppställda på olika verksamhetsområden. Av särskild vikt bliva dessa fordringar i de fall, då felaktigheter i berörda avseenden kunna föranleda svåra faror, såsom fallet är särskilt på samfärdselväsendets område. Sålunda föreskrives i kungl. kungörelsen den 17 juli 1882 angående kontroll av järnvägspersonalens färgsinne, att vid järnväg, som är upplåten till allmän trafik och varest olika färgade föremål enligt fastställt reglemente användas såsom signalmedel, ej någon må anställas, innan beskaffenheten av hans färgsinne blivit genom behörigt betyg styrkt; den, som enligt dylikt betyg icke är i besittning av normalt färgsinne, får ej anställas i sådan tjänstbefattning eller användas i sådan tjänstgöring, där det erfordras att kunna urskilja signalfärgerna. Likaledes stadgas i 32 § sjölagen, att såsom utkiksman eller rorsman icke må nyttjas annan än den, som enligt läkares intyg äger normalt färgsinne. Härjämte äro även fordringar på synskärpan uppställda för anställning exempelvis vid statens järnvägar, inom militär tjänst, för förande av luftfartyg och motorfordon, för åtskilliga befattningar inom skogsvårdens område o. s. v. Gällande bestämmelser.

Det är dock allenast i fråga om färgsinnet, ej beträffande synskärpan, som den i motionen angivna skärpta undersökningsmetoden införts, vilket skett genom ett av medicinalstyrelsen utfärdat cirkulär den 24 november 1934, innefattande bestämmelser för förfaringsättet vid färgsinnesundersökningar. De nya bestämmelserna rörande undersökning av färgsinnet, vilka trätt i kraft

den 1 mars 1935, lära vara mera ägnade till konstaterande av felaktigheter i avseende å de undersöktas färgsinne än den förut tillämpade metoden, vilket haft till påföljd, att antalet icke godkända ökats. Motionären anför nu att då den nya undersökningsmetoden för färgsinnet vore nästan mer än dubbelt så effektiv som den tidigare, vore det klart att en stor del personer, som redan erhållit anställning inom yrken, där färgsinnesprov vid inträde på banan måste sökas, bleve utgallrade. Följden härav bleve för många den, att de finge söka sig andra förvärvsmöjligheter. Under sådana förhållanden måste det vara ett samhällsintresse att söka i görligaste mån åstadkomma någon ändring till det bättre. Vad som lämpligast borde göras vore svårt att utan vidare avgöra, men det kunde tänkas att man använde sig av något »förebyggande medel», således en effektiv undersökning av icke blott färgsinnet utan även av »synförmågan».

Yttranden. Över motionen har utskottet erhållit yttranden från ett flertal myndigheter och sammanslutningar m. fl. Beträffande först det i motionen framställda kravet på att undersökningen skall ske före vederbörandes första anställning anføres i berörda yttranden följande.

Järnvägsstyrelsen upplyser, att enligt gällande föreskrifter angående fordringarna i avseende å kropps- och sinnesbeskaffenhet hos befattningshavare vid statens järnvägar fullständig läkareundersökning enligt fastställda formulär skall företagas, vad beträffar elev och sökande till ordinarie tjänst före antagandet respektive konstituerandet till tjänsten och i fråga om aspirant senast tre månader efter antagandet. Vid anställande av tillfällig personal företages undersökning av färgsinne och synförmåga endast då vederbörande är avsedd att användas i tjänstgöring, som berör trafiksäkerheten, eller i de fall, då anledning finnes att antaga, att personen i fråga framdeles kommer att användas i fastare anställning. Till förebyggande av eventuella missräkningar med avseende å vederbörandes framtidsutsikter vid verket underrättas emellertid en var tillfällig arbetstagare redan vid första antagandet om fordringarna i kroppsligt hänseende för erhållande av fast anställning. Av det anförda torde framgå, yttrar järnvägsstyrelsen, att förhållandena vid statens järnvägar icke påkalla någon åtgärd i av motionären angiven riktning. På grund härav anser sig styrelsen böra avstyrka motionen i vad statens järnvägar angår.

Yrkesinspektionens specialinspektör för järnvägsdrift omnämner, att för de enskilda järnvägarnas del icke finnas andra allmänna bestämmelser rörande undersökning av »synsinnet» än de i 1882 års ovanberörda kungörelse stadgade.

Kommerskollegium framhåller, under anförande av vederbörliga författningsbestämmelser inom sjöfartens område, att undersökning av sjöfolks färgsinne och synförmåga redan enligt nuvarande bestämmelser skall ske på ett så tidigt stadium som är möjligt.

Socialstyrelsen anför, att det i motionen framförda önskemålet att under-

sökning av färgsinne och synskärpa skall ske före första anställningen, redan får anses genom författningsbestämmelser vara praktiskt taget tillgodosett.

Även *medicinalstyrelsen* anser, att nu gällande bestämmelser äro inriktade på att redan från början underkasta anställningssökande och sökande till utbildningsanstalter en läkarundersökning, där hans färgsinne och synskärpa kunna bliva värdesatta. Här syntes således mindre införandet av nya bestämmelser i ämnet än ett strängt tillämpande av redan förefintliga stadganden erforderligt.

Beträffande härefter motionärens uttalande om önskvärldheten att ifrågasvarande undersökningar utföras av »högt kvalificerade» läkare anför *medicinalstyrelsen*: Enligt ovannämnda cirkulär av 1934 äger varje läkare rätt att göra färgsinnesundersökning, för så vitt han själv förskaffat sig intyg om normalt färgsinne. I tvivelaktiga fall har han att hänvisa den undersökte till vetenskaplig institution (fysiologisk eller oftalmiatrik) i Göteborg, Lund, Stockholm eller Uppsala, eventuellt till ögonläkare, som av *medicinalstyrelsen* erhållit tillstånd att utföra mera ingående undersökning. Läkare, som själva vilja förskaffa sig färgsinnesintyg, hava av *styrelsen* erhållit särskilda hänvisningar i sådant hänseende. *Medicinalstyrelsen* åberopar vidare, att med avseende å undersökningar av synskärpan hos befattningshavare å olika områden särskilda direktiv finnas meddelade för vederbörande läkare. *Medicinalstyrelsen* förklarar sig anse, att några ytterligare bestämmelser rörande valet av läkare icke synas *styrelsen* erforderliga.

I avseende slutligen å det i motionen framförda kravet på övergångsbestämmelser för inom ifrågakommande yrken redan anställda anföres av *järnvägsstyrelsen*: Personal, vars tjänstgöring omedelbart berör trafiksäkerheten, skall vart femte år underkastas förnyad undersökning av bland annat färgsinnet och synskärpan. De tjänstemän, som vid sålunda företagna periodiska undersökningar icke blivit godkända för fortsatt användning i säkerhetstjänst, hava i regel beretts annan tjänst vid verket.

Även *Svenska järnvägsföreningen* upplyser, att vid de flesta enskilda järnvägar den redan anställda personal, som vid förnyad läkarundersökning av färgsinne och synskärpa skulle visa sig icke uppfylla föreskrivna fordringar för fortsatt användning i säkerhetstjänst, i största möjliga utsträckning beredes sådant arbete, för vilket samma fordringar icke äro uppställda. På samma sätt lär, enligt vad utskottet inhämtat, förfaras inom vissa större rederiföretag.

Socialstyrelsen anför, att överinspektören för säkerhets- och trafiktjänsten vid statens järnvägar meddelat, att järnvägsstyrelsen till underlättande av användning av personal, som icke helt fyller fordringarna för användning i säkerhetstjänst, bemyndigat distriktscheferna att efter prövning i varje särskilt fall vidtaga sådana mindre jämkningar, som må visa sig vara av förhål-

landena påkallade och kunna göras utan att trafiksäkerheten därigenom äventyras. Några övergångsbestämmelser av här åsyftad art skulle därför enligt nämnde inspektörs förmenande icke vara erforderliga för statens järnvägars vidkommande. Beträffande personalen vid de enskilda järnvägarna föresloge vederbörande specialinspektör, att statens järnvägars föreskrifter angående fordringarna i avseende å befattningshavarnas kropps- och sinnesbeskaffenhet bringades i tillämpning vid de enskilda järnvägarna, samt att vissa övergångsbestämmelser meddelades bland annat för sådana befattningshavare, som förklarats äga normalt färgsinne enligt äldre undersökningsmetod. Socialstyrelsen anför såsom önskvärt, att enhetliga bestämmelser komme till stånd beträffande fordringarna i avseende å kropps- och sinnesbeskaffenheten hos befattningshavare vid de enskilda järnvägarna samt att beträffande tillämpandet av nu gällande metod för undersökning av färgsinne meddelades sådana övergångsbestämmelser, att befattningshavare vid enskild järnväg eller inom sjömansyrket, vilken före den 1 mars 1935 förklarats äga normalt färgsinne, vid framtida undersökning med anledning av för hans yrkesgrupp gällande bestämmelser i regel får undergå färgsinnesprövning enligt före nämnda dag gällande undersökningsmetod. Därest en sådan person på grund av skäliga säkerhetshänsyn anses icke böra bibehållas å innehavd befattning och ej heller kunna beredas annan sysselsättning inom samma företag torde denne, åtminstone om han någon längre tid varit i tjänst, böra beredas möjlighet att i någom form erhålla lämplig ersättning.

Kommerskollegium åberopar en av kollegium till Kungl. Maj:t gjord framställning om lindring av de fordringar, som i sjölagen med flera författningar ställas på sjöfolkets färgsinne, ur vilken framställning må anföras följande: Som redan anmärkts kan den i 32 § sjölagen uppställda fordran å normalt färgsinne hos utkiksman och rorsman medföra, att sjöman, ehuru han endast har sådan mindre defekt å färgsinnet, som saknar betydelse för sjömansyrket, hindras att mönstra såsom däcksmän i de fall, då han kan komma att användas såsom utkiksman eller rorsman. Kollegium hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för åstadkommande av den ändring i 32 § sjölagen, att orden »normalt färgsinne» utbytes mot orden »tillfredsställande färgsinne» samt föranstalta om införande av motsvarande ändring i andra författningar på sjöfartens område.

Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening och Svenska sjöfolksförbundet ha uttalat sig i enahanda riktning.

Medicinalstyrelsen, som meddelar att sistberörda framställning av Kungl. Maj:t nyligen hänskjutits till styrelsens prövning, upplyser härjämte: Beträffande synskärpan hos erfarna sjömän hava dispenser redan beviljats i rätt stor utsträckning. Här skulle alltså några övergångsbestämmelser kunna utarbetas. Detta uppdrag syntes i så fall böra lämnas åt kommerskollegium och medicinalstyrelsen. Härjämte anför medicinalstyrelsen: Införandet av

övergångsbestämmelser, som lätta fordringarna å färgsinne för personer, som varit i ett yrke en längre tid, men efter skärpningen av fordringarna å färgsinne visat sig icke fylla desamma, möter allvarliga betänkligheter. Är färgsinnet defekt, kan personen i fråga icke användas i verksamhet, där andras liv och säkerhet äro beroende av hans bedömande av färger, såsom exempelvis anställning i egenskap av rorsman, lokomotivförare, signalman, trafikflygare m. fl. Ett understödjande av sådana personer genom det allmänna synes styrelsen vara motiverat, då deras åsidosättande orsakats just av omsorgen om det allmänna på grund av faran i deras användande i viss verksamhet.

Pensionsstyrelsen framhåller, att en person, som befinner sig i avsaknad av normalt färgsinne, icke enbart av denna anledning kan anses vara till arbete varaktigt oförmögen och berättigad till pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 eller lagen om folkpensionering den 28 juni 1935. Ej heller kan bidrag till yrkesutbildning i dylikt fall utgå från pensionsstyrelsen. Självfallet är, att person, varom här är fråga, icke är berättigad till ersättning jämlikt förordningen den 20 april 1934 om blindhetsersättning. Från pensionsstyrelsens sida föreligger därför icke i de av motionären åsyftade fallen någon möjlighet att bereda vederbörande förtidspensionering eller annan hjälp.

Beträffande motionärens krav på en föreskrift därom, att **undersökningar** av *Utskottet.* synsinnets skulle ske före den första anställningen på de områden, där speciella fordringar i detta avseende uppställts, framgår av utredningen, att motionärens önskemål härutinnan redan torde vara tillgodosett inom de av honom särskilt framhållna förvärvsgrenarna, järnvägsväsendet och sjöfarten, liksom inom en hel del andra områden.

Vad angår motionärens krav på bestämmelser därom, att undersökningar av synsinnets skulle verkställas av "därtill kvalificerade läkare, av medicinalstyrelsen godkända och förordnade", har medicinalstyrelsen, på sätt ovan nämnts, efter att ha redogjort för de bestämmelser, som för närvarande i detta avseende gälla, förklarat att några ytterligare bestämmelser rörande valet av läkare icke synas styrelsen erforderliga. I ärendet ha ej förekommit några omständigheter, ledande till en uppfattning avvikande från den av medicinalstyrelsen sålunda uttalade.

Vad slutligen beträffar av motionären avsedda övergångsbestämmelser ha i åtskilliga av de över motionen avgivna yttrandena förordats stadganden, som mildrade kraven på färgsinne och synskärpa. Då emellertid motionären uttryckligen framhållit, att kravet på dessa egenskaper borde upprätthållas inom alla de branscher, där så vore nödvändigt och enligt gällande författningar påbudet, saknar utskottet anledning att närmare inlåta sig på nyssnämnda yttranden.

Motionären torde med sitt krav på övergångsbestämmelser främst ha åsyftat beredande av gottgörelse åt de befattningshavare, som bliva lidande genom in-

förändret av mera skärpta undersökningar av synsinnets i den allmänna säkerhetens intresse. Ett ingripande från statens sida i detta syfte gentemot enskilda företag lærer näppeligen kunna ifrågasättas. Ej heller synes, på sätt pensionsstyrelsen anført, någon möjlighet från denna styrelses sida föreligga att bereda vederbörande förtidspension eller annan hjälp. Emellertid är att märka att vid statens järnvägar liksom vid enskilda järnvägar och vissa rederiföretag sådana anställda, som vid företagna undersökningar icke blivit godkända för fortsatt användning i säkerhetstjänst, i regel beretts annan tjänst vid företaget.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon första kammarens åtgärd.

Stockholm den 24 april 1936.

IVAR ÖHMAN.

Närvarande: herrar *Öhman, Hansson, Holstenson**, *Ekströmer, Heüman, Gollfrid Karlsson**, *Anders Andersson* och *Mannerskaniz*.

* Ej närvarande vid justeringen.